

Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) Projesi ve Proje Üzerine Bir Değerlendirme

Alper DURSUN¹, İsmail KIRBAŞ², Mehmet Erkan YÜKSEL²

¹ Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Malzeme Teknolojileri Mühendisliği ABD, Burdur

² Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Bilgisayar Mühendisliği Bölümü, Burdur

aalperdursun@gmail.com, ismailkirbas@mehmetakif.edu.tr, erkanyuksel@mehmetakif.edu.tr

Özet: Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) projesi; eğitim-öğretimde fırsat eşitliğini sağlamak, bilgi toplumu yaratmak, eğitimde bilişim teknolojilerini (BT) yararlı kılarak ülkedeki bilişim kalitesini artırmak amacıyla 2010 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hayata geçirilmiştir. Bilgi Toplumu Stratejisi Belgesi, Kalkınma Planları, MEB Stratejik Planı ve BT Politika Raporu'nda bulunan hedefler ışığında 2013 yılı sonuna kadar Okul öncesi, İlköğretim ve Ortaöğretim kademesi okullarındaki bütün dersliklere BT araçları sağlanarak, BT destekli öğretimin gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır. Fakat, projenin öngörülen bitiş tarihi ve bütçesi dikkate alındığında, FATİH projesinin büyük bir bölümünün tamamlanamadığı görülmektedir. Buradan hareketle, çalışmamızda; FATİH projesinin ön görülen süre içerisinde tamamlanamamasındaki temel etkenler ve uygulamada karşılaşılan problemler ele alınmış, proje kapsamında yapılan çalışmalar incelenerek zorluklar tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Bilgi ve İletişim Teknolojileri, Elektronik İçerik, İnternet, Etkileşimli Öğrenme, Hayat Boyu Öğrenme, Bilgisayar, Etkileşimli Tahta.

Abstract: and interactive program as a simulation tool for researchers and other users are briefly discussed.

1. Giriş

Türk eğitim sisteminin fırsat eşitliği açısından adaletsiz olduğu düşünülmektedir. Eğitimi tüm bireyler için eşit koşullara getirmenin, eğitimde verimliliği ve kaliteyi artırmanın teknoloji ile sağlanabileceği düşünülmüştür. Dolayısıyla, Bilişim Teknolojileri alanında yaşanan sürekli gelişmeler, hayatın her alanında olduğu gibi eğitim alanında da bazı reformların yapılmasını zorunlu kılmıştır.

Bilgi ve iletişim alanında yaşanan yenilikler sayesinde teknolojik araçlar edinmek günden güne daha kolay hale gelmekte ve her geçen gün bu araçlar daha işlevsel biçimde kullanıcılara sunulmaktadır. Sürekli gelişen teknolojinin hayat boyu eğitimde reform isteğini doğurması üzerine, Milli Eğitim Bakanlığı FATİH Projesini devreye sokmuştur.

2. FATİH Projesi

Aralık 2010'da, Milli Eğitim Bakanlığı ve Ulaştırma Bakanlığı işbirliğiyle "Fırsatları Arttırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH)" isimli bir proje başlatılmıştır. Bu proje ile 40 bin okulda, 600 bine yakın dersliğin akıllı sınıf haline dönüştürülmesi amaçlanmıştır. Evrensel Hizmet Fonu (EHF) ile finanse edilecek olan FATİH projesinin üç yılda tamamlanması ve iki yıl değerlendirme sürecine girmesi planlanmıştır. Bu süreç içerisinde; projeksiyon cihazı ile birlikte 614 bin 364 adet laptop, 38 bin 688 çok amaçlı fotokopi makinesi ve akıllı tahta, 40 bin okuldaki 620 bin derslikte öğrenim görenlerin kullanımına sunulması hedeflenmiştir. Bu cihazlardan İnternet bağlantısı açısından en üst düzeyde verim alınabilmesi için uygulama kapsamındaki okullara geniş bant İnternet bağlantısı sağlanacaktır. Uygulama sürecinin ortaöğretimden, ilköğretim ve okulöncesine doğru aşamalı bir süreçte ilerlemesi planlanmıştır. Uygulama süreci içerisinde dağıtılacak olan bilişim teknolojisi araçlarının, İnternetin bilinçli ve güvenli kullanılması için gerekli yasal mevzuatın da

bu doğrultuda düzenleneceği belirtilmiştir. Bunun yanı sıra projenin uygulanacağı okullarda görev yapmakta olan 600 bin öğretmene donanım konusunda yüz yüze ve uzaktan eğitim yöntemleriyle hizmet-içi eğitim verilmesi planlanmıştır. Ayrıca bu süreçte öğretim programları, bilişim teknolojisi destekli öğretime uyumlu hale getirilip, eğitsel e-içerikler oluşturulacak, her ders için yine öğrenme nesnelere ve e-kitap hazırlanacaktır [1].

2.1. FATİH Projesinin Amacı

Projenin temel amacı; eğitim-öğretimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve okullardaki teknolojik altyapının iyileştirilerek, teknolojik okuryazarlığın en üst düzeye çıkarılması hedeflenmiştir. Fırsat eşitliği, dersliklere teknolojik cihazların entegre edilmesi ve teknik altyapının güçlendirilmesiyle sağlanması planlanmaktadır. Bu sayede eğitimde kalitenin artırılması ve eğitim teknolojilerinden tüm öğrencilerin verimli bir şekilde yararlanması düşünülmektedir [1].

2.2. FATİH Projesinin Gereçesi

Yaygın ve örgün eğitim verilen kurumlarda BT altyapısının tamamlanması, öğrencilere bu mekanlarda bilişim teknolojilerini kullanma becerisinin kazandırılması, bilişim teknolojileri destekli öğretim programlarının geliştirilmesi istenmektedir. Teknolojik okuryazarlığın üst düzeye çıkarılması ve eğitimde BT kullanımının yaygınlaşması için aşağıda sunulan hedeflerin gerçekleştirilmesi istenmektedir [8]:

- Bireylerin yaşamboyu e-öğrenme yoluyla kendilerini geliştirmeleri için uygun yapıların oluşturulması ve e-içeriğin geliştirilmesi,
- Ortaöğretimden mezun olan her bireyin temel bilişim teknolojileri kullanım becerisine sahip olması,
- İnternetin etkin kullanılmasıyla her üç kişiden birinin e-öğrenme hizmetlerinden yararlanması,

- Her bireye bilişim teknolojilerini öğrenim ve kullanım fırsatı sağlanması,
- Toplumun %50'sinin İnternet kullanıcıları olması,
- İnternetin, her yaş grubu için güvenilir bir ortam haline dönüştürülmesi [8].

oluşturulmuştur. Bu alt projeler Şekil 1'de gösterilmektedir.

2.3. FATİH Projesinin Alt Projeleri

FATİH Projesi gibi büyük ölçekli projelerin hayata geçirilebilmesi ve desteklenebilmesi için alt projelerin oluşturulması gerekir. Alt projelerin sağlıklı bir şekilde tamamlanması ana projenin de bir bütün olarak başarılı bir biçimde gerçekleştirilmesini sağlar. FATİH Projesinin desteklenmesi ve uygulanmasının kolaylaştırılması amacıyla dört adet alt proje

Şekil 1. Fatih Projesinin Alt Projeleri.

2.3.1. Altyapı

FATİH Projesiyle, her sınıfa geniş bant İnternet erişimi sağlanması hedeflenmiş, her sınıftan İnternetteki içeriğe filtreli ve güvenli olarak erişim sağlanacaktır [4].

2.3.2. Donanım

Donanım projesi kapsamında; tüm okullara doküman kamera ve çok fonksiyonlu yazıcı ile tüm dersliklere etkileşimli tahta ve geniş bant İnternet bağlantısı sağlanacak, her öğretmen ve öğrenciye Tablet Bilgisayar verilecektir [5].

2.3.3. FATİH Projesi Öğretmen Eğitimi

Bu proje kapsamında; okullarda görev yapan yaklaşık 600 bin öğretmenin sınıflara sağlanan teknolojik araçların, BT'ye uyumlu

hale getirilen öğretmen kılavuz kitapların ve eğitsel e-içeriklerin etkin bir şekilde kullanma yetilerinin geliştirilmesine dönük yüz yüze ve uzaktan eğitim programlarıyla hizmet-içi eğitim planlanmıştır [7].

2.3.4. EBA (Eğitim Bilişim Ağı)

Eğitim-öğretim sürecinde teknolojik araçlar aracılığıyla etkin materyaller kullanılarak, Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünce tasarlanan Eğitim Bilişim Ağı (EBA) öğrenim seviyelerine uygun, güvenilir ve kontrolden geçmiş doğru e-içeriklerin bulunabileceği bir platform oluşturulmuştur. Öğretmen ve öğrenciler başta olmak üzere eğitimin içinde yer alan herkes için tasarlanan EBA;

- Farklı, eğitici ve zengin içerikler sağlamak,

- Bilişim kültürünü yaygınlaştırıp, eğitime teknolojiyi dahil etmek,
- İçerikle ilgili ihtiyaçlara yanıt vermek,
- Sosyal ağ yapısı sayesinde bilgi alışverişi sağlanması,
- Zengin ve gittikçe genişleyen arşiviyle derslere fayda sağlamak,
- Bilgiyi öğrenirken aynı anda yeniden yapılandırmak ve bilgiden bilgi türetmek,
- Farklı öğrenme yapılarına (sözel, görsel, sayısal, sosyal, bireysel, işitsel öğrenme) sahip öğrencilere hitap etmek,
- Bütün öğretmenleri ortak bir hedefte buluşturup eğitime el birliğiyle yön vermelerine yardımcı olmak,
- Teknolojiyi bir amaç olmaktan çıkartıp araç haline getirmek için tasarlanmış bir platformdur.

3. FATİH Projesi İçin Yapılan Yatırımlar

18 milyon tablet dağıtılması planlandı ancak 1,4 milyon tablet dağıtılabildi [3]. Milli Eğitim Bakanlığının açıkladığı son rakamlara göre, 55 bin 224 okuldan sadece 3 bin 362'sinde (% 6,08) donanım ve yazılım altyapısı sağlanabildi. 3 bin 657'sine (% 6,62) çok fonksiyonlu yazıcı ve doküman kamera dağıtılabildi [3]. Ortaöğretim, ilköğretim ve okul öncesi düzeyindeki tüm okullardaki 620 bin sınıfa etkileşimli tahta temin edilmesi planlanmıştı ancak 84 bin 921 sınıfta pratiğe dönüşebildi [3].

FATİH Projesi için 2015 bütçesinden 4,3 milyar ayrılmasına rağmen, yazılım ve donanım altyapısı % 6'da kaldı. Toplam gerçekleşme oranıysa % 10'da kaldı. Proje açıklandığı zaman dönemin Ulaştırma Bakanı, projenin 1,5 milyar liraya tamamlanacağını açıklamıştı. Projenin bitimine 7 ay kala projenin daha % 10'u tamamlanmışken maliyet 8 milyar lirayı buldu[3].

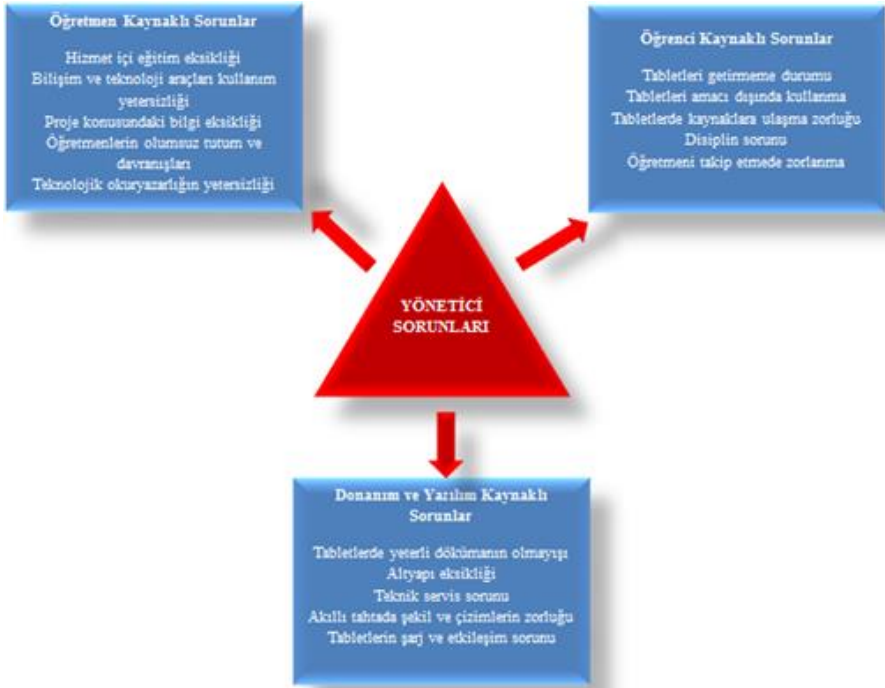
4. FATİH Projesinin Değerlendirilmesi

Öncelikle FATİH Projesinin bitimine iki ay kala sadece % 10'luk bir ilerleme kat edebilmiş olması projenin başarısız olduğunu göstermektedir. Projenin başarısız olmasının temel sebebi; projeyi oluşturan ve destekleyen alt projelerin başarılı bir şekilde yürütülememesidir. Altyapı projesinin uygulanamaması her okula geniş bant İnternet erişiminin sağlanamaması projenin başarısız olmasındaki etkenlerden biridir. Donanım projesinin iyi yürütülememesi dağıtılması düşünülen teknolojik araçların büyük çoğunluğunun dağıtılamaması proje başarısızlığındaki diğer önemli etkidir. Öncelikle öğretmenlerin bir çoğunun yaşça ilerlemiş olması, teknolojiye karşı olumsuz tutumları ayrıca öğretmenlere verilen hizmet içi eğitimin yetersiz olması etkenlerden biridir. Eğitim Bilişim Ağında yeteri kadar materyal bulunamaması ve Eğitim Bilişim Ağındaki materyallerin görsel ağırlıklı olması bir diğer etkidir.

4.1. FATİH Projesinin Uygulama Aşamasında Yöneticilerin Karşılaştıkları Sorunlar

Yöneticilerin karşılaştıkları sorunlar; Öğretmen kaynaklı sorunlar, Öğrenci kaynaklı sorunlar, Donanım ve yazılım kaynaklı sorunlar olmak üzere 3 ana başlık altında toplanmıştır[2].

Yapılan araştırmada yöneticilerin en çok karşılaştığı sorunlar ise; hizmet içi eğitimin yetersiz olması, öğretmenlerin teknoloji okuryazarlığının yetersizliği, öğretmenlerin derste akıllı tahtalarda çizim yapmakta zorlanmaları, tablet kullanırken zorlanmaları, öğrencilerin tabletlerini evlerinde unutmaları, bozulan tabletlerin servislerden geç gelmesi ve dokümantasyon eksikliği/yetersizliği olarak göze çarpmaktadır [2]. Şekil 2, yöneticilerin karşılaştığı temel sorunları özetlemektedir.

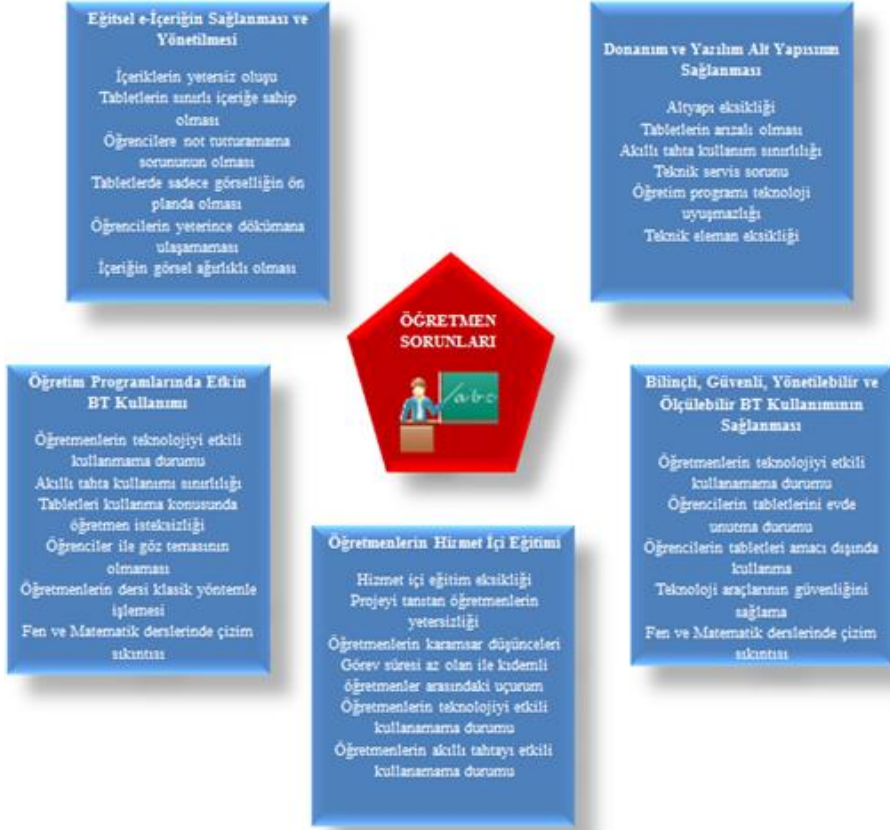
Şekil 2. FATİH Projesinin Uygulama Sürecinde öneticilerin Yaşadığı Sorunlar.

4.2. Öğretmenlerin FATİH Projesinin Uygulama Aşamasında Karşılaştıkları Sorunlar

sorunların tam listesi Şekil 3’de verilmiştir.

Öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar; Öğretim Programlarında Etkin BT Kullanımı, Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğitimi, Donanım ve Yazılım Altyapısının Sağlanması, Bilinçli, Güvenli, Yönetilebilir ve Ölçülebilir BT Kullanımının sağlanması, Eğitsel e-İçeriğin Sağlanması ve Yönetilmesi olmak üzere 5 ana başlık altında toplanmıştır. Bu beş ana başlık aynı zamanda FATİH Projesinin bileşenleridir [2].

Yapılan araştırmada öğretmenlerin en çok karşılaştığı sorunlar ise; tabletlerin arızalı olması, altyapı eksikliği, projeyi tanıtan uzmanların yetersiz oluşu, akıllı tahta kullanım zorluğu, tabletlerde teknik sorunların oluşu ve öğretim programıyla teknolojinin uyumsuzluğu olarak görülmektedir [2]. Öğretmenlerin karşılaştığı

Şekil 3. FATİH Projesinin Uygulama Sürecinde Öğretmenlerin Yaşadığı Sorunlar.

4.3. FATİH Projesinin Uygulama Aşamasında Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlar

Öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar; tablet bilgisayar kaynaklı sorunlar, iletişim kaynaklı sorunlar, sağlık kaynaklı sorunlar, ders kaynaklı olmak üzere dört ana başlık altında toplanmıştır [2]. Yapılan araştırmada öğrencilerin en çok karşılaştığı sorunlar ise; Tabletlerde ofis uygulamalarının olmaması, öğretmenlerin tabletleri kontrol edememe sıkıntısı, tabletlerin ev ödevi için yetersiz olması, tablette arama motorunun filtrelenmesi, tablet kaleminin olmaması, tablette teknik sorunların olması, derslerde motivasyonu düşürmesi, dikkat dağınıklığına yol açması, derse düşük katılım,

öğretmeni yeterince dinlememe öğrencinin öğretmeni ve arkadaşlarıyla iletişim sıkıntısı yaşaması, göz sağlığı ve iskelet sisteminin bozulması, davranış bozukluğu olarak görülmektedir [2]. Öğrencilerin karşılaştığı sorunların tam listesi is Şekil 4'te sunulmaktadır.

Şekil 4. FATİH Projesinin Uygulama Sürecinde Öğrencilerin Yaşadığı Sorunlar

5. Sonuç ve Öneriler

FATİH Projesinin başarısız olmasındaki temel sebepler; yanlış planlama ve alt projeleri uygulamada yaşanan sıkıntılardır. FATİH Projesi kapsamında dağıtılması planlanan teknolojik araçlar tüm okullara dağıtılamamış, dağıtılan yerlerde de proje iyi tanıtılamamış ve hizmet içi eğitim yetersiz verilmiştir. Fırsat eşitliği sağlamak için oluşturulan proje tam uygulanamadığı için amacının tersi işlev görmüş ve yine bir eşitsizlik ortamı yaratmıştır.

Eğitim Bilişim Ağı (EBA) materyal sağlama konusunda yetersiz kalmış ve EBA'da bulunan materyallerin içerikten çok görsel ağırlıklı olması materyal kalitesini düşürmüştür.

Tabletlerin dağıtıldığı bölgelerde öğretmenler öğrenciyi kontrol, öğrencilerde dersi dinleme aşamasında sıkıntılar yaşamış derse olan ilgi ve motivasyon düşmüştür. Yine bu bölgelerde tabletlerin arızalanması büyük sorunlara yol açmış FATİH Projesinin bir sorununu daha ortaya çıkarmıştır. Tabletlerdeki arızaları giderecek teknik servis ve teknik elemanın yetersiz olması projenin başarısızlığındaki etkenlerden biridir.

FATİH Projesinin bitim tarihine çok az bir süre kaldı tahmin edilen maliyet tutarının 5 katı fazlası harlandı ve projenin sadece % 10'u gerçekleştirilebildi. Bu rakamlar projenin planlamasının ne kadar eksik ve yanlış yapıldığını gösteriyor.

FATİH Projesinin başarısı için proje bitim süresi uzatılmalı yeniden bir planlama ve bütçe hazırlanmalı, teknolojik araçları dağıtacak firmalar ihalelerle kısa sürede belirlenmeli, hizmet içi eğitim sürekli hale gelmeli, projeyi tanıtan uzmanlar bütün sorulara cevap vermeli eğitimin, içinde yer alan her bireyi aydınlatmalıdır. Ayrıca öğretmenlere lisans eğitiminden itibaren teknoloji okuryazarlıklarını geliştirilecek dersler verilmeli ve hizmet içi eğitim sürekli hale getirilmelidir. Öğretmenlerin sadece EBA'ya bağlı kalmaması için öğretmenlere filtresiz İnternet sağlanmalı ve öğretmenler

İnternetteki diğer materyallerden de yararlanabilmeli.

6. Kaynakça

- [1].Akgün, E., Yılmaz, E. O., & Seferoğlu, S. S. (2011). Vizyon 2023 strateji belgesi ve fırsatları artırma ve teknolojiyi iyileştirme hareketi (FATİH) projesi: Karşılaştırmalı bir inceleme. *Akademik Bilişim*, 2-4.
- [2].AYVACI, H. Ş., BAKIRCI, A. G. H., & BAŞAK, M. H. (2014). Fatih Projesinin Uygulama Sürecinde Ortaya Çıkan Sorunların İdareciler, Öğretmenler Ve Öğrenciler Tarafından Değerlendirilmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1).
- [3].BEDİR, A. (2015 19 Mayıs). Fatih Projesi'nde hüsrana Erişim Tarihi:29 Ekim 2015, http://www.aksiyon.com.tr/kapak/fatih-projesinde-husran_550946
- [4].Ekici, S., & Yılmaz, B. (2013). FATİH Projesi üzerine bir değerlendirme. *Türk Kütüphaneciliği*, 27(2), 317-339.
- [5].MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü (2010). *Eğitimde fırsatları artırma teknolojiyi iyileştirme hareketi projesi (FATİH)*. Donanım [Çevrim-içi: <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/tr/icerikincele.php?id=2>], Erişim tarihi: 29 Ekim 2015
- [6].MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü (2010). *Eğitimde fırsatları artırma teknolojiyi iyileştirme hareketi projesi (FATİH)*. EBA (Eğitim Bilişim Ağı) PROJESİ [Çevrim-içi: <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/tr/icerikincele.php?id=4>], Erişim tarihi: 29 Ekim 2015
- [7].MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü (2010). *Eğitimde fırsatları artırma teknolojiyi iyileştirme hareketi projesi (FATİH)*. FATİH Projesi Öğretmen Eğitimi [Çevrim-içi: <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/tr/icerikincele.php?id=5>], Erişim tarihi: 29 Ekim 2015
- [8].MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü (2010). *Eğitimde fırsatları artırma teknolojiyi iyileştirme hareketi projesi (FATİH)*. *Proje Hakkında* [Çevrim-içi: <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/tr/icerikincele.php?id=6>], Erişim tarihi: 29 Ekim 2015.